

AFSaktuell

Medlemsbrev mars 2026

Kära medlemmar,

Vi hoppas ni alla överlevt den stränga vintern och ser fram mot en varm och händelserik vår!

Här kommer information om några kommande händelser:

Föreningen AFSLs ÅRSMÖTE

hålls den 19 mars kl 18.00 i IOGTs lokaler på Bantorget 5.

Efter snabba mötesförhandlingar går vi igen om några aktuella och viktiga stadsbyggnadsfrågor i Lund. Vi vill gärna också diskutera föreningens framtid: Vad är väsentligt? – Vilka frågor ska vi driva? – Och hur ska vi jobba?

Vi inleder med enkel "kaffe och kaka"

Alla är varmt välkomna!

Nybyggt "7-vånings-hus" på Öresundsvägen, Västerbro i Lund.

AFSLs STADSKULTURPRIS 2026

Nominerade förslag ställs ut på
Stadshallen 23 mars till mars till 2 april.

AFSL delar ut ett årligt Stadskulturpris till ”projekt eller person som bidragit till stadsrummet på ett sätt som höjer den estetiska upplevelsen och knyter an till stadens kultur och historia.”

Juryn består av AFSLs styrelse utökad med tre externa ”experter”. Många förslag har kommit in från föreningens medlemmar och juryn har nominerat 6 st, som presenteras på en utställning i Stadshallen. Där får lundaborna möjlighet att tycka till om de nominerade förslagen.

Prisutdelning kommer att ske på Domkyrkoforum måndagen den 20 april kl 15.00.

Hotel Bishops Arms

Stadsparkens musikpaviljong

Lunds stationshus

Stora Gråbrödersgatan 16

Biografen Kino

Tomegapsgatan 9

INFÖR VALET:

Fem saker du inte visste om sjukhusflytten...

Botulfshörnan lörd 11 april kl 10.30

Region Skånes och Lunds kommuns gemensamma beslut att flytta hela Lunds sjukhus står kvar. Sedan snart två år arbetar man på ett planprogram för detta. Det innebär att ett helt nytt sjukhus – norra Europas största – byggs på Smörlyckan och att befintlig idrottsverksamhet där flyttas ut till Brunnshög och Annehem.

Sjukvården är listad som den viktigaste frågan i många opinionsmätningar inför årets val. Många Lundabor tycker inte beslutet är rimligt ur ekonomisk, hållbarhetsmässig och stadsbyggnadsmässig synvinkel. Den övergripande frågan tycks vara ett val mellan resurser till byggnad eller resurser till personal. AFSL har visat att det går utmärkt att bygga ut med moderna byggnader på befintligt område- och då spara miljarder.

Sedan beslutet om flytt fattats har flera nya faktorer inträtt och AFSL har skickat fem frågor till våra politiker.

Vi redovisar svaret på Botulfshörnan den 1 april kl 10.30

Alla är varmt välkomna

AFSLs förslag till ny topp-modern byggnad för avancerad vård på befintligt område vid Getingevägen och vid befintlig spårvagnshållplats

ARMATURFABRIKEN HOTAD

Trafikverkets planer om 4 spår genom Lund hotar Riksintresset för kulturmiljövård Lunds Stadskärna.

AFSL skriver till Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet om bl a den hotade Armaturfabriken

Angående risk för skada på Riksintresset Lunds stadskärna (M87) samt rivningshot mot Armaturfabriken i Lund

På uppdrag av regeringen utreder Trafikverket två nya järnvägsspår genom Lunds medeltida stadskärna. En sådan breddning av spårområdet hotar flera kulturhistoriskt känsliga och värdefulla miljöer (bl a Klosterkyrkan och Nygatan). Ett alternativ innebär rivning av Armaturfabriken. Nedan redogörs varför en rivning av detta industriminne innebär skada på Riksintresset M87.

Centralt i Lunds historia: Järnvägs- och industrimiljö växer fram i förening

Historien börjar 1864 när Carl Holmbergs Mekaniska Verkstad anlades mitt emot Lunds stationsbyggnad från 1858. Läget vid den nya järnvägen, invigd 1856, var strategisk ur transportsynpunkt. Verkstaden, som startat med 15 anställda, hade kring 1880 200 anställda och var Lunds största arbetsplats. Man tillverkade allt från strykjärn, kaminer och plogar till kompletta mejeriutrustningar. Exporten gick förutom många europeiska länder till Australien, Ryssland och Argentina.

Av denna industrimiljö finns inget kvar. Fabriken revs på 1940-talet och kring 1960 uppfördes här ny affärs- och bostadsbebyggelse. Idag heter platsen Knut den Stores torg. Men kvar i kvarteret finns Carl Holmbergs eget bostadshus vid Bantorget från 1885, med praktfull palatsfasad i vitputsad fransk nyrenässans. I bottenvåningen fanns ursprungligen butik och "showroom" för företagets produkter. Grannhuset, också det ett bostadshus men nu i morisk stil, byggdes 1899 av sonen Carl Olof Holmberg som blev direktör för företaget 1890.

Carl Holmbergs Mekaniska Verkstad vid Bangatan (foto kring 1900)

Carl Holmbergs bostad och "showroom" till vänster. Carl Olov Holmbergs bostad till höger vid Bantorget.

Kvar i närheten finns också Armaturfabriken, ett Holmbergföretag som var verksamt till 1970-talet. Holmbergs Mekaniska Verkstad tillverkade bl a också ångmaskiner och till dessa behövdes ventiler, kranar, shuntar och mätinstrument som måste importeras. Därför grundade Carl Holmberg 1890 en ny fabrik som tillverkade dessa specialdelar: Carl Holmbergs Armaturfabrik, den första i sitt slag i Sverige.

Också Armaturfabriken placerades i stadskärnan intill Bantorget, inom synhåll från de båda bostadshusen och strax intill järnvägen, men väster om spåren. 1896 fick fabriken, ledd av Carl Holmbergs andra son Gottfried, sin nuvarande byggnad som sedan byggdes till i flera etapper. 1917 hade Armaturfabriken ca 300 anställda. 1919 gick Armaturfabriken samman med andra armaturföretag som vuxit upp i dess efterföljd och bildade AB Nordiska Armaturfabriken (NAF). Verksamheten fortsatte i byggnaden fram till 1977, bl a med tillverkning av SJ:s alla tågbrömsar.

Carl Holmbergs Armaturfabrik vid järnvägen och Bantorget , ritad av A B Jakobsson (foto före 1906)

Armaturfabriken ett "fabriksslott" ritat av stadsarkitekten

Detta centrala avsnitt ur Lunds industrihistoria bör kompletteras med berättelsen om 1874 års byggnadsstadga. Då fick Sverige en heltäckande byggnadslag som reglerade hur och var man fick bygga i städer och som bl a stadgade att varje stad ska ha en byggnadsnämnd och en stadsarkitekt. Så fick Lund 1875 sin första stadsarkitekt - August Bernhard Jakobsson.

Den välutbildade Jakobsson (ingenjör och arkitekt) hade gjort praktik i både Paris och Wien och var väl skickad att ansvara för byggandet i Lund under denna expansiva epok. Han placerade Armaturfabriken som pendang till Klosterkyrkan och utformade den som ett "slott" i rött tegel, rosa sandsten och grå granit. Stilen var tidstypisk fri nyrenässans. Nord- och västfasadernas sidorisaliter kröntes av en attika med dekorativa småtorn. Lister i formtegel avgränsade våningarna, medan fönstrens varierade form och rym betonade övergången från tung bottenvåning till lätt översta våning. Den bearbetade och påkostade arkitekturen passade inte bara fabriken's prestigefyllda läge; den fungerade också som statusmarkör och marknadsföring för ännu ett Holmbergföretag.

Carl Holmbergs Armaturfabrik vid järnvägen och Bantorget (foto 2021)

Armaturfabrikens roll i Riksintresset

Lunds stadskärna utgör ett **Riksintresse för kulturmiljövården**. På Boverkets hemsida beskrivs hur Riksintressena för kulturmiljövården ska förstås: *Kulturmiljövårdens riksintressen är ett urval av sammanhängande miljöer som ska representera hela landets 10 000-åriga historia./.../ Vården som pekas ut är knutna till särskilda objekt och delområden men främst för att de ingår i ett rumsligt och funktionellt samband.* (understrykning AFSL).

Riksintresset Lunds stadskärna definieras enligt Riksantikvarieämbetet förutom av gatunät, kvartersform, gaturum, stadsvall, kyrka och universitet också av: *”Järnvägsmiljön som en viktig faktor bakom 1800-talets industriella expansion.”*

- 1 Holmbergs mekaniska verkstad, 1864, riven 1958.
- 2 Holmbergs Armaturfabrik, 1896
- 3 Carl Holmbergs bostadshus, 1885
- 4 Carl Olof Holmbergs bostadshus, 1899
- 5 Lunds Stationshus, 1858.
- 6 Lunds stationshotell, idag Grand Hotel, 1896.
- 7 Lunds järnvägstorg, idag Bantorget.
- 8 Nygatan anlagd 1856 i samband med anläggning av järnvägen.
- 9 Klosterkyrkan, 1400-tal.
- 10 Domkyrkan, 1100-tal

Idag är Armaturfabriken nyckelbyggnad för förståelsen av framväxten av miljöerna kring Bangatan och Bantorget. Järnvägen möjliggjorde den industriella kraftutvecklingen i 1800-talets Lund – och här finns ett vittnesbörd om sambandet. Järnvägen gav upphov till industriernas läge och tillsammans utgjorde de förutsättning för en modernisering av den gamla stadskärnans västra del. Som enda rest av Carl Holmbergs Mekaniska Verkstad ingår Armaturfabriken i en industrihistorisk ensemble tillsammans med de två Holmbergska bostadshusen där också varor ställdes ut och såldes – allt placerat kring det nya stationstorget (Bantorget) där också järnvägshotellet (Grand Hotel) byggdes 1896. Här mynnade också den modernt snörräta Nygatan som lagts ut parallellt med järnvägsspåren strax efter 1856.

Detta är otvivelaktigt ett ”rumsligt och funktionellt samband” inom Riksintresse M87 synnerligen värt att skydda.

Stadsmiljöföreningen AFSL begär därför att Länsstyrelsen i Malmö och Riksantikvarieämbetet i kontakt med Trafikverket proaktivt förhindrar processer som syftar till att rasera detta historiska arv.

Lund 11 februari 2026

För Stadsmiljöföreningen AFSL

Carl Holmbergs Armaturfabrik sedd från Bantorgets nordvästra hörn (foto 2025).

RYDES UNDERGÅNG

Passagen Rydes undergång på Lunds centralstation drabbades i november förra året av två förstörande ingrepp genom Trafikverkets försorg, som sammanföll i tid. Vi rapporterade då att stadsantikvarien agerade i frågan och det verkade finnas hopp om att brottet mot Lunds kulturarv inte skulle få stå ostraffat. Det har nu visat sig att stadsantikvarien inte fick den politiska uppbackning han hoppades på – trots att det troligen fanns juridiska möjligheter att kräva ett återställande. Nu blir det ingen rättvisa för lundaborna som har förlorat vackra hantverksdetaljer i en av sina mest intensivt brukade vardagsmiljöer.

I nästa nyhetsbrev berättar vi hela historien.

MEDLEMSAVGIFT

Vi hoppas att våra medlemmar fortsatt vill stödja AFSLs verksamhet under året och vill gärna påminna er om att betala medlemsavgift för 2026. – Se gärna mer om vår verksamhet på vår hemsida <https://afsl.se>

Betala 100 kr till bankgiro 5568-0029

eller

Swisha 100 kr till 123 649 95 37

Glöm inte att skriva namn och mailadress för medlem som betalningen gäller!!

Tack på förhand!

/styrelsen